

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

ΖΟΥΜΕ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ**Κείμενο****Τα παιδικά χρόνια των παππούδων μας****Αφηγείται ο Πολύκαρπος Παπαλύζος**

[...]

Τα παιδικά, όπως και τα νεανικά μου χρόνια τα έζησα στο χωριό Καταφύγι της Καρδίτσας. Όλα τα σπίτια εκεί ήταν χτισμένα από πέτρα. Οι δρόμοι ήταν με χώμα κι ο τόπος ήταν γεμάτος από δέντρα.

Με τη γιαγιά σου γνωριστήκαμε στην Καρδίτσα και παντρευτήκαμε με προξενιό, όπως συνηθιζόταν εκείνα τα χρόνια. Είχα δύο αδέρφια και τρεις αδερφές. Κάποτε μαλώναμε μεταξύ μας τα αδέρφια και αυτό γινόταν για μικροδιαφορές που δημιουργούνταν.

Θα σου διηγηθώ, τώρα Πολύκαρπε και μια αταξία μου. Κάποια μέρα οι γονείς μου, μου αναθέσανε να φυλάξω τα πρόβατά μας. Εγώ όμως διψώντας για παιχνίδι τα παράτησα και πήγα να παίξω. Για κακή μου τύχη όμως τα πρόβατα δεν έμειναν στον ίδιο τόπο που εγώ τα άφησα. Πήγανε σε ένα χωράφι με σιτάρι και κάνανε μεγάλη ζημιά. Αυτό που ακολούθησε με στεναχώρησε πολύ. Ο πατέρας με έδειρε και δε με άφησε να βγω από το σπίτι για λίγες μέρες.

Οι γονείς μου δεν ξέρανε γράμματα. Εγώ όμως ήθελα να σπουδάσω. Τελικά, με σταμάτησαν για να τους βοηθάω στις δουλειές. Όταν ήμουν μαθητής, πήγαινα στο σχολείο του χωριού μας. Έφτασα μέχρι την Τετάρτη τάξη.

Το σχολείο μας βρισκόταν στην πλατεία του χωριού. Είχε δυο μεγάλες αίθουσες, μία μικρή αποθήκη και ένα μεγάλο προαύλιο. Το σχολείο μου ήταν πολύ κοντά στο σπίτι μου και πήγαινα με τα πόδια. Θυμάμαι τα διαλείμματα που παίζαμε ανέμελα με τους συμμαθητές μας. Εγώ παιδί μου, δε διάβαζα και πολύ, αν και οι δάσκαλοι μας δέρνηαν κάθε φορά που πηγαίναμε αδιάβαστοι ή ατακτούσαμε.

Στο σχολείο πηγαίναμε έξι ώρες την ημέρα, τέσσερις ώρες το πρωί και δύο το απόγευμα. Τα μαθήματα ήταν παρόμοια με τα σημερινά του Δημοτικού σχολείου. Είχαμε έναν δάσκαλο για όλες τις τάξεις. Ήταν πολύ αυστηρός. Όποιος δε διάβαζε, τον έδερνε στο χέρι με μια βέργα από χλωρό κλαρί. Γράφαμε σε πλάκα και τα βιβλία μας ήταν πολύ απλά, όχι σαν αυτά που έχετε εσείς σήμερα. Στις γιορτές απαγγέλναμε ποιήματα. Σε κάθε γιορτή μάθαινα ένα ποίημα. Θυμάμαι ένα απόσπασμα:

*«Ανοιξίς είναι έλιωσαν εις τα βουνά τα χιόνια
και έλιωσαν τα σκοτεινά τα τετρακόσια χρόνια ...»*

Όταν πήγαινα σχολείο, οι γονείς μου δεν είχαν να μου δώσουν χρήματα για χαρτζιλίκι, γι' αυτό έπαιρνα κολατσιό από το σπίτι.

[...] Στον τόπο μας υπήρχε πολλή φτώχεια τότε και γι' αυτό κάποια παιδιά πηγαίνανε σχεδόν ξυπόλητα στο σχολείο κι όλα φορούσαν παλιά ρούχα. Τσάντες δεν είχαμε και τα βιβλία τα παίρναμε στα χέρια. Για ξένες γλώσσες ούτε λόγος!

Σαν παιδιά που ήμασταν παίζαμε μπάλα, κυνηγητό, κρυφτό, τσιλικά και άλλα. Την μπάλα την φτιάχναμε μόνοι μας με πανιά που τα δένουμε μεταξύ τους. Όταν σφάζαμε το γουρούνι, παίρναμε τη φούσκα του, την φουσκώναμε και παίζαμε μ' αυτή. Η τσιλικά ήταν φτιαγμένη με ξύλα. Παίρναμε ένα μικρό ορθογώνιο ξύλο και ένα άλλο χοντρό που έμοιαζε με μπαστούνι. Ξύναμε το ορθογώνιο ξύλο στα πλάγια και το χτυπούσαμε με το άλλο στην άκρη του. Αυτό πεταγόταν στον αέρα και στη συνέχεια, καθώς αυτό έπεφτε το χτυπούσαμε δυνατά με το άλλο και πεταγόταν μακριά. Νικητής αναδεικνυόταν εκείνος που θα κατάφερνε να το τινάξει πιο μακριά. Αγαπημένο παιχνίδι για μένα ήταν το ποδόσφαιρο. Χαρταετό δεν πετούσαμε τότε. Από τα παιχνίδια που έπαιζα με τα άλλα παιδιά περισσότερο αναπολώ τους τσακωμούς μας και το κυνηγητό!

Τα κορίτσια παίζανε σχεδόν τα ίδια παιχνίδια με εμάς. Μερικές φορές παίζαμε όλοι μαζί, αγόρια και κορίτσια, κρυφτό ή κυνηγητό. Μας άρεσε και να ζωγραφίζουμε, αλλά μόνο με το μολύβι, γιατί δεν είχαμε μπογιές. Άλλες φορές φτιάχναμε σπιτάκια, ανθρωπάκια και παίζαμε ή ακόμα και αυτοκινητάκια με σύρμα.

Ποδήλατα, πού να βρισκόντουσαν τότε... Ούτε βέβαια πατινι υπήρχε! Κάποτε πηγαίναμε στο δάσος για να βρούμε φωλιές ή κυνηγούσαμε πουλιά με τη σφεντόνα. Τα πουλιά τότε δεν τα βάζαμε σε κλουβιά. Κάποιες φορές πηγαίναμε και για ψάρεμα εκεί κοντά στο ποτάμι του χωριού. [...] Πόσο έχουν αλλάξει οι καιροί...!

Όσον αφορά τις εξόδους τα αγόρια μπορούσαν να μένουν έξω από το σπίτι ως τις 10 το βράδυ, ενώ τα κορίτσια ήταν πιο περιορισμένα, έπρεπε μέχρι τις 7 το πολύ να είναι στο σπίτι. Όταν έλειπε η μητέρα, οι μεγαλύτεροι προσέχαμε τα μικρότερα αδέρφια μας.

Όταν είχαμε ελεύθερο χρόνο, πηγαίναμε και βοηθούσαμε τους γονείς μας στις δουλειές τους. Εφημερίδες και περιοδικά δεν υπήρχαν τότε στο χωριό μας για να διαβάζουμε. Τα βράδια οι γιαγιάδες και οι παππούδες μας λέγανε παλιές ιστορίες και παραμύθια. Τα πιο πολλά αναφέρονταν σε νεράιδες και ξωτικά. Εμένα μου άρεσε να περνώ τη μέρα μου στο δάσος ή στο βουνό. Όταν βγαίναμε έξω με τους φίλους μας κάναμε αγώνες στο τρέξιμο και στην πάλη ή λέγαμε ανέκδοτα, απ' τα οποία όμως τώρα δε θυμάμαι κανένα για να σου πω. Τις Κυριακές πηγαίναμε όλη η οικογένεια πάντα στην εκκλησία, που ήταν γεμάτη από κόσμο.

Διασκεδάσαμε πολύ στις γιορτές και στα πανηγύρια, που τότε γίνονταν πολύ συχνά. [...] Εκεί οι μεγάλοι χόρευαν και εμείς τα παιδιά παίζαμε. Την ορχήστρα αποτελούσε το κλαρίνο, η κιθάρα, το βιολί και φυσικά ξεχώριζε ανάμεσα στα μουσικά όργανα η φωνή του τραγουδιστή ή της τραγουδίστριας. Στο πανηγύρι του χωριού μας, θυμάμαι, τραγουδούσε ο ξακουστός Γούλης, που ήταν ο καλύτερος τραγουδιστής. Στις άλλες γιορτές μαζευόμασταν στα σπίτια, γλεντούσαμε και λέγαμε τραγούδια. Με τους συγγενείς μας είχαμε πολλές σχέσεις και στις γιορτές πάντα ανταλλάσσαμε επισκέψεις. Μερικές φορές περαστικοί τσιγγάνοι έφερναν στο χωριό αρκούδα και την έβαζαν να χορέψει. Τρέχαμε τότε όλοι μικροί μεγάλοι να δούμε το θέαμα. [...]

Διασκευή

Από τη συλλογική εργασία μαθητών: «Τα παιδικά χρόνια των παππούδων μας»,
3^ο Γυμνάσιο Λαμίας (2010)

Επιμέλεια Σερ. Κακουρά –Κων Μπαλωμένου

Ημερ. ανάρτησης: 24 -08-2011

Ηλεκτρονική διεύθυνση: http://antigrafeus.blogspot.com.cy/2011/08/blog-post_24.html

Κατανόηση περιεχομένου – μορφής κειμένου

1. Να διαβάσετε σιωπηρά και στη συνέχεια μεγαλόφωνα το απόσπασμα, δίνοντας έμφαση όπου αρμόζει (για παράδειγμα στην απαγγελία στίχων του ποιήματος).
2. Ποιο είναι το θέμα του αποσπάσματος;
3. Ποιος είναι ο αφηγητής στο πιο πάνω απόσπασμα και σε ποιον απευθύνεται; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με κειμενικές /εξωκειμενικές πληροφορίες.
4. Να σημειώσετε κατά πόσο είναι ορθό ή όχι, το περιεχόμενο των πιο κάτω προτάσεων και να δικαιολογήσετε την άποψή σας.
  - i. Το απόσπασμα εντάσσεται στη θεματολογία «οικογένεια».
  - ii. Στο απόσπασμα ο υπότιτλος έχει σημαντικό ρόλο, επειδή διασαφηνίζει τον τίτλο του κειμένου.
  - iii. Το απόσπασμα είναι μονοτροπικό.
  - iv. Ο αφηγητής παρουσιάζει τα γεγονότα με τη χρονολογική σειρά που συνέβηκαν κατά την παιδική – εφηβική του ηλικία.
  - v. Το ύφος του αποσπάσματος χαρακτηρίζεται ως επίσημο, σοβαρό.
5. Για ποιον/ους λόγο/ους πιστεύετε ότι γράφτηκε το πιο πάνω απόσπασμα; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας, παραθέτοντας εξωκειμενικές /κειμενικές πληροφορίες.
6. Να σχολιάσετε τις σχέσεις των ανθρώπων με τους συγγενείς τους την εποχή που ήταν παιδί/έφηβος ο αφηγητής.
7. Να βρείτε δύο πληροφορίες από το απόσπασμα που φανερώνουν τη διαφορετική αντιμετώπιση που είχαν τα δύο φύλα, εκφράζοντας παράλληλα τη συμφωνία ή διαφωνία σας.
8. Ο παππούς Πολύκαρπος αφηγείται στιγμές από τα σχολικά του χρόνια. Να καταγράψετε δυο ομοιότητες και δύο διαφορές που πιστεύετε ότι έχετε από την εποχή εκείνη που ήταν παιδί ο αφηγητής.
9. Ο αφηγητής φέρνει στη μνήμη του μια αταξία που έκανε όταν ήταν παιδί. Μπορείτε να διηγηθείτε προφορικά στους συμμαθητές σας μία δική σας αταξία καθώς και την αντίδραση των οικείων σας;
10. Αφηγηθείτε (προφορικά) σ' έναν φίλο σας ένα ευτράπελο (κωμικό επεισόδιο που συνέβη στην οικογένεια σας κατά τη διάρκεια μιας γιορτής/οικογενειακής συγκέντρωσης (*Νεοελληνική Γλώσσα, Β' Γυμνασίου, Ενότητα 2, «Ακούω και μιλώ», άσκηση 2, σ, 41*)
11. Να περιγράψετε τις σχέσεις που είχαν οι άνθρωποι με τους μεγαλύτερους, αλλά και με τους συγγενείς τους, όταν ήταν νεαρός/παιδί ο αφηγητής. Ποια θετικά στοιχεία θα αντλούσατε από το απόσπασμα, ούτως ώστε να αποτελέσουν συμβουλές για τη βελτίωση και ενδυνάμωση των σχέσεων μεταξύ των μελών οικογενειών;
12. Να διατυπώσετε με μία φράση το νοηματικό κέντρο της 3^{ης} παραγράφου.
13. Να γράψετε έναν πλαγιότιτλο για την τελευταία παράγραφο.
14. Σε ποια παράγραφο θα ταίριαζε ο πλαγιότιτλος: *ψυχαγωγία- διασκέδαση μικρών και μεγάλων;*
15. Να εντοπίσετε τη θεματική περίοδο της 5^{ης} παραγράφου και να γράψετε μία άλλη (με ίδια σημασία), έτσι ώστε να μην αλλάξει το νόημα ολόκληρης της παραγράφου
16. Να γράψετε δύο λεπτομέρειες από την 8^η παράγραφο.

Εκφραστικά μέσα

17. Ποια σημασία έχει το ρήμα «έλιωσαν» στον 1^ο στίχο και ποια στον 2^ο στίχο; Ποιο εκφραστικό μέσο χρησιμοποιεί; Να αιτιολογήσετε τη χρήση του.

«Άνοιξις είναι έλιωσαν εις τα θουνά τα χιόνια
και έλιωσαν τα σκοτεινά τα τετρακόσια χρόνια ...»

Μορφοσυντακτικό φαινόμενο

18. «Το σχολείο μας βρισκόταν στην πλατεία του χωριού. Είχε δυο μεγάλες αίθουσες, μία μικρή αποθήκη και ένα μεγάλο προαύλιο. Το σχολείο μου ήταν πολύ κοντά στο σπίτι μου και πήγαινα με τα πόδια. Θυμάμαι τα διαλείμματα που παίζαμε ανέμελα με τους συμμαθητές μας. Εγώ παιδί μου, δε διάβαζα και πολύ, αν και οι δάσκαλοι μας δέρνηανε κάθε φορά που πηγαίναμε αδιάβαστοι ή ατακτούσαμε».
- Ποιες από τις πιο πάνω προτάσεις της 5^{ης} παραγράφου του αποσπάσματος έχουν νόημα, είναι αυτόνομες¹ και επομένως μπορούν να σταθούν μόνες τους στον λόγο;
  - Ποιες προτάσεις είναι ομοειδείς και ισοδύναμες;
  - Ποιες προτάσεις έχουν δευτερεύον νόημα, δηλαδή συμπληρώνουν /προσδιορίζουν άλλες προτάσεις; Να εντοπίσετε τις λέξεις που τις συνδέουν.
  - Να χρησιμοποιήσετε το κόμμα για τη σύνδεση των πιο κάτω φράσεων. Τι παρατηρείτε;
«Είχε δυο μεγάλες αίθουσες, μία μικρή αποθήκη και ένα μεγάλο προαύλιο».

Λεξιλόγιο

19. Να γράψετε ένα συνώνυμο για τη λέξη αναπολώ.
20. Να βρείτε τις διαφορετικές σημασίες της λέξης αταξία στο λεξικό ή στο ηλεκτρονικό λεξικό (http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/) και, στη συνέχεια, να γράψετε προτάσεις μέσα από τις οποίες να φαίνεται η κάθε σημασία.
21. Να γράψετε ένα αντώνυμο για τη λέξη αταξία.
22. Πώς θα λέγαμε διαφορετικά, με μια λέξη, τις πιο κάτω φράσεις;
- Χτισμένα από πέτρα _____
  - Δρόμοι με χώμα _____
  - Τόπος με δέντρα _____

Παραγωγή γραπτού λόγου

23. Η μηχανή του χρόνου γυρίζει πίσω τον χρόνο. Θα θέλατε να ζούσατε στα χρόνια που ήταν παιδί/έφηβος ο αφηγητής; Να δικαιολογήσετε την άποψή σας. (50-60 λέξεις περίπου)
24. Να μετατρέψετε την αφήγηση μίας σκηνής σε έναν (φανταστικό) σύντομο διάλογο (παππούς, γονείς, δάσκαλος, φίλοι).
25. Ο αφηγητής αφηγείται τα παιδικά και νεανικά του χρόνια στο χωριό. Με ποια αφορμή πιστεύετε ξεκίνησε η αφήγηση και ποιο θα ήταν το τέλος της ιστορίας; Να γράψετε έναν δικό σας πρόλογο και επίλογο. (100- 120 λέξεις περίπου).
26. Πώς συμπεριφέρονταν οι δάσκαλοι στους μαθητές τους εκείνα τα χρόνια και πώς σήμερα; Πώς φαντάζεστε τον ιδανικό δάσκαλο/καθηγητή; (80- 100 λέξεις περίπου)

¹ Μπορούν να αναζητήσουν τη σημασία των άγνωστων λέξεων σε λεξικά έντυπα/ηλεκτρονικά. Με τη βοήθεια του διδάσκοντα να βρουν την ετυμολογία, άλλα συνώνυμα ή να τις ερμηνεύσουν περιφραστικά.

27. Πιστεύετε ότι οι νεότεροι είναι καλό να γνωρίζουν και να μαθαίνουν για τη ζωή και τις εμπειρίες των γηραιότερων; Να τεκμηριώσετε την άποψή σας με δύο τουλάχιστο επιχειρήματα, λαμβάνοντας υπόψη και τις δικές σας εμπειρίες.
28. Με αφορμή την Παγκόσμια ημέρα των Ηλικιωμένων, γνωστή και ως «Παγκόσμια μέρα για την Τρίτη Ηλικία», που γιορτάζεται κάθε χρόνο την 1η Οκτωβρίου, να γράψετε ένα άρθρο το οποίο θα αναρτηθεί στο ηλεκτρονικό περιοδικό του σχολείου σας. Στο κείμενό σας να αφηγηθείτε πώς περάσατε ένα σαββατοκύριακο στο σπίτι του παππού και της γιαγιάς, καθώς και τα συναισθήματα αλλά και τις σκέψεις σας για τη στάση που πρέπει να έχουν οι νέοι απέναντι στους ηλικιωμένους. Στη συνέχεια, να επαναδιατυπώσετε και να βελτιώσετε το κείμενό σας. Να λάβετε υπόψη σας κριτήρια που σας δίνονται όπως: α) Το κείμενό μου έχει εισαγωγή – κύριο μέρος και τέλος; Ακολούθησα το σχεδιάγραμμα που επεξεργάστηκα αρχικά; Έχουν θεματική και λεπτομέρειες οι παράγραφοι μου; Χρησιμοποίησα συνδετικές λέξεις /φράσεις;)

Κείμενο για συνεξέταση

Να ήμουνα παππούς

«Αχ! έλεγε ο Κοκός,
Παππούς να ήμουν τώρα,
να κάνω το σοφό,
να βήχω, να ρουφώ
ταμπάκο κάθε ώρα!

Να έχω άσπρα γένια,
ποτέ να μη διαβάζω,
σχολειό να μην πηγαίνω,
στο σπίτι μου να μένω
και όλο να νυστάζω.

Να παίζω όλη μέρα
Με ένα κομπολόγι,
να μη μου λεν' δουλειά
και να φορώ γυαλιά,
και να 'χω και ρολόγι.

Να λέω παραμύθια
απάνω από το στρώμα,
και όλοι στη μιλιά μου
να στέκουν εμπροστά μου,
με ανοικτό το στόμα.

Να μου φιλούν το χέρι
 ευχές πολλές να δίνω,
 και σ' όλους σεβαστός
 να τρώγω και να πίνω.
 Να 'χω και μια μαγκούρα
 Να κάνω τον κακό,
 κι άμα θυμός με πάρει,
 ν' αρχίζω στο στειλιάρι
 και τον τρελό –Κοκό»
 Αυτά και άλλα λέει
 με γνώση παιδική.
 Μα ο Κοκός δεν ξέρει
 Πως θέλουνε όλ' οι γέροι
 να γίνουνε Κοκοί.

Γ. Σουρής

29. Στο πιο πάνω ποίημα περιγράφεται η μορφή του παππού. Μπορείτε να δώσετε το πορτρέτο του σε μία παράγραφο (50-60 λέξεις περίπου);
30. Να εντοπίσετε δύο ομοιότητες και δύο διαφορές ως προς το περιεχόμενο των δύο κειμένων.

Μορφοσυντακτικό φαινόμενο

31. Να εντοπίσετε δύο στίχους των οποίων τα ρήματα φανερώνουν επιθυμία και να τα μεταφέρετε, έτσι ώστε να φανερώνουν το πραγματικό.
32. Να κάνετε τις απαραίτητες αλλαγές, έτσι ώστε το ρήμα της πιο κάτω πρότασης να δηλώνει: βεβαιότητα, απορία, πιθανό, δυνατό, ευχή, προτροπή και στη συνέχεια να καταγράψετε τις παρατηρήσεις σας. (Άραγε υπάρχουν απόλυτες εγκλίσεις;)
- Ⓜ Πώς θέλουνε όλ' οι γέροι να γίνουνε Κοκοί.
- _____ (βεβαιότητα)
  - Άραγε _____ (απορία)
  - Πιθανό _____ (πιθανό)
  - Μπορεί _____ (δυνατό)
  - Μακάρι _____ (ευχή)
33. Πώς παρουσιάζει ο δημιουργός το νόημα των ρημάτων στο πιο πάνω ποίημα; Να δικαιολογήσετε την επιλογή της εγκλίσης σε σχέση με τον σκοπό/το μήνυμα που θέλει να στείλει.

Λεξιλόγιο

34. Να δημιουργήσετε νέες λέξεις (ρήματα, ουσιαστικά) με το ρήμα μένω, να ερμηνεύσετε τη σημασία των νέων λέξεων και στη συνέχεια να σχηματίσετε ένα δίστιχο, χρησιμοποιώντας λέξεις από τα πιο κάτω γραφήματα π.χ.

*Επιμένω να μιλώ στην κοινή Νεοελληνική
αν και χρόνια τώρα διαμένω στην Αφρική!*

